

УДК 1(091) «19»

Ю. В. Ковальчук
аспірант кафедри історії філософії
Львівського національного університету імені Івана Франка

ЛЮБОВ ДО БОГА ЯК ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ОСОБИСТОСТІ У ФІЛОСОФІЇ ЛЮБОВІ МИКОЛИ БЕРДЯЄВА

Рівно століття тому «дефіцит любовної максими» Людвіга Феєрбаха, згідно з якою нічого не любити й бути нічим – це одне й те саме, відчутно вдарив по людському існуванню. Мислителі ХХ ст., ставши не просто свідками, а безпосередніми учасниками Першої світової війни, а згодом переживши і Другу, зазнавши екзистенційної кризи, висунули нові екзистенційні поняття, які не вкладаються в межі звичного академічного філософського аналізу й тісно пов'язані з «дією», «переживанням». Екзистенціалізм, поставивши поряд із людським існуванням «закинутість», «турботу», «страх», «приреченість», «нудоту», «відчай», «сумління», піддає напруженій філософській рефлексії й категорію «любові».

Нині, на початку ХХІ ст., саме знецінення духовних орієнтирів, моральна криза суспільства, атмосфера конфронтації, ненависті, насильства (що виражається, зокрема, і в неоголошеній «гібридній війні» на українських теренах з боку російського агресора) надають новій актуальності екзистенційним істинам, які з теоретичної площини неминуче переходять у практичну. Сучасний світовий філософський дискурс дедалі частіше оперує такими екзистенційними категоріями, як «страх», «відчай», «ненависть», «турбота», «смерть»... А згідно із термінологією античного філософа Емпедокла, філософському осмисленню варто піддати ще одну категорію – любов, адже саме вона здатна подолати руйнівну силу ворожості. Звісно, нового імпульсу філософії любові надало християнство, у межах якого жертвна любов до ближнього є одним із наскрізних принципів. Значною мірою ця християнська основа любові притаманна духовним основам української культури (умовно кажучи, від Григорія Сковороди до Ліни Костенко). У цьому сенсі можна було б навіть сказати, що значною мірою екзистенція українського народу – екзистенція в любові до Бога. Людина має зрозуміти, що лише любов до Бога здатна зцілити її, допомогти пробачити та відновити містерію всередині неї.

Любов набуває різних рефлексивних відтінків з боку таких екзистенційних філософів і психологів, як Жан-Поль Сартр, Альбер Камю, Карл Ясперс, Габріель Марсель, Микола Бердяєв, Віктор Франкл, Ролло Мей, Мігель де Унамуну та інших філософів цього напрямку, зокрема предтечі екзистенціалізму Сьорена К'єркегора. Екзистенційна любов не має словникового пояснення через психологічну термінологію: вона має характер особистіс-

ного, індивідуального переживання, а тому з неї не виводиться «еліксир для людства» – вона є справою окремишньої індивідуальності. Відтак філософські джерела з цієї проблеми потребують щоразу нового дослідження, за якого відкривається нова й неповторна грань їхнього розуміння.

Метою статті є аналіз тлумачення феномена любові як визначального фактора формування й розвитку людської особистості в екзистенційній філософії релігійного мислителя «київського кола» – Миколи Бердяєва. Реалізація цієї мети зумовила постановку та вирішення таких завдань: розгляд принципів філософії любові представника релігійного екзистенціалізму Миколи Бердяєва, виявлення тісного зв'язку феномена любові до Бога через призму андрогінності із творчістю, свободою й особистістю; показ шляху людини до Бога як найвищого рівня любові на основі любовної тематики у філософській творчості мислителя.

Поряд із напруженою рефлексією над поняттям статті в концепції філософії любові Миколи Бердяєва має місце й феномен любові до Бога. Виділяючи три типи любові: Ерос у власному смислі слова, радісне злиття в Боголюбському тілі, відчуття особистості кожної істоти, філософ любові зазначає, що найвищим типом любові є індивідуальне статеve злиття, тобто любов між чоловіком і жінкою, у яку входять інші два типи як її складові. Проте варто зауважити, що всі три вище зазначені типи є «суть лише конкретизації і індивідуалізації єдиної любові до Бога, до загальної божественної природи в людях, в ім'я якої тільки й можливе всесвітнє братство й любовне злиття всіх творінь» [1, с. 68]. Відтак у коханій жінці чи чоловікові, у своїх ближніх та рідних, і в кожній людині ми любимо образ Єдиного, Вічного Бога. Більше того, досягнення апогею істинної статевої любові – андрогінної індивідуальності, унеможливує відсутність Бога.

Іспанський мислитель-екзистенціаліст Мігель де Унамуну у своїй концепції любові, а варто зауважити велику подібність його концепції любові із філософією любові Миколи Бердяєва, виділяє одну зі сходинок на шляху любові кожної людини – персоніфікацію. Упущення цієї сходинки, попри те що центральним поняттям у його концепції є страждання, робить любов неможливою. Російській релігійний мислитель у своїй спеціальній статті з проблеми любові «Метафізика статі й любові» висловлює думку, що людина не може любити всіх людей у світі, не знаючи їхніх образів. Людство ж

збільшується з кожним днем, закріплюючи тим самим неможливість любові за таких обставин. Відтак такий вид любові стає можливим лише завдяки Богу: ми відчуваємо особистість кожної людини у світі через любовну повагу до потенції образу Божого, бо «людська істота, як і вся індивідуальність у світі, є предвічно емануюча із Бога монада, предвічно перебуває в Богові, абсолютно існує, творчим актом Бога створюється у вічності, до часу» [1, с. 61]. Любов до своєї другої половинки, до людей, тобто будь-яка любов, є емпіричним образом єдиної любові до Бога.

Любов до Бога за таких обставин має місце в усіх трьох типах любові, які виділяє Микола Бердяєв, і кожний тип любові – це певна сходинка, якою людина, завдяки любові, піднімається до Бога, а шлях людський стає шляхом злиття людської душі зі світовою душею. Доречним буде цитування ще одного визначення любові за Миколою Бердяєвим, а саме: «Любов – це таємниця двох, таємниця шлюбна» [1, с. 69]. Безперечно, це визначення філософ дає в контексті статевої любові, але якщо врахувати те, що цей тип любові включає в себе два інших і сам є сходинкою до Бога, то не буде помилкою певне перефразування: любов – це таємниця двох: Бога й людської індивідуальності; таємниця шлюбна, за якої людська індивідуальність бере шлюб зі світовою душею.

Детального розгляду потребує другий тип любові: радісне злиття в Боголюдському тілі, або звичайна християнська любов. Микола Бердяєв, який із пристрасною критикою виступав проти традиційного християнського розуміння статі, статевої любові, проти «чорних квітів середньовічного чернецтва», високо цінує любов Христову. У «Метафізиці статі й любові» філософ наголошує, що християнство створило не лише аскетичне чернецтво, заперечення статі й любові (статевої любові), не тільки противне духу виправдання родової сім'ї, а із християнства вийшов романтизм і культ Прекрасної Дами. «Романтизм не мислимий до Христа й без Христа, хоча умовно говорять про романтизм занепадаючого античного світу. Романтизм – хранитель особистісного початку в статі й любові, це нова особистісна любов, яка починається» [1, с. 46]. Відтак нове вчення про любов, пов'язане з новою релігійною свідомістю, може шукати свої першоджерела не в безособистісному аскетизмі, згідно з думкою філософа, а в романтизмі.

Романтизм, заперечуючи родовий інстинкт, родову сім'ю, шукає особистість у любові та прагне утвердити індивідуальність. У лицарському культі Прекрасної Дами, у любові до Діви Марії ніби повстає особистість у своїй надприродній сутності, у якій зародилась нова, ледь відчутна любов. «Лише Середні віки створили культ жіночності, чужий античному світові, який поклонявся мужності. І це був культ вічної жіночності – божественного на-

чала, це любов до Божества свого в конкретно-чуттєвій формі, тут особистісне містично сплітається з усесвітнім» [1, с. 47]. Проте в цьому контексті потрібно наголосити, що культ вічної жіночності й культ Діви Марії – два відмінні один від одного культу. Обоє вони потребують індивідуальності, але в культурі вічної жіночності індивідуальність любить ідеальне божественне начало, возвеличуючи світову полярність, а в культурі Діви Марії – реальну жінку, яка стала особистістю небесного порядку. Любов людської індивідуальності до Діви Марії – це любов до божественної індивідуальності, любов до іншої індивідуальності, що засвідчує велике полум'я християнської любові – агапе.

Романтична, лицарська любов у своїй потенції є любов особистісна й усесвітня, яка перемагає родове начало, ворожа особистості й усьому всесвітньому. За таких обставин, як зауважує Микола Бердяєв, Середні віки стають і найбільш аскетичною епохою, і найбільш чуттєвою. «Аскетичне відторгнення земної плоті розмалювало небо в чуттєво-еротичний колір, ставлення до Христа, до Богоматері, самі божественні відносини на небі набули статевого відтінку» [1, с. 47]. Сам культ Мадонни, який, згідно з філософією Миколи Бердяєва, є образом вічної жіночності, був початком небаченої у світі ніжної любові, це релігійний корінь, із якого виростала любов до Прекрасної Дами, до конкретного образу божественної сили. І саме середньовічне релігійне життя було наповнене чуттєвою красою і просякнуте Еросом. Звідси значення романтизму в історії Ероса у світі тим і велике, що в ньому заперечувалось родове, природно-безособистісне утвердження плоті в любові й разом із тим заперечувався й аскетизм, який заперечував всяку любов і плоть. Хоча варто зауважити, що хоч романтизм наповнений чуттєвістю, але в ньому ще немає істинного містичного реалізму, оскільки ще не настав час божественної любові у світі, не все ще відкрилось людині.

«Христова любов – це насамперед відчуття особистості, містичне проникнення в особистість іншого, пізнання свого брата, своєї сестри, по Отцю Небесному» [1, с. 45]. Микола Бердяєв не поділяє позиції Володимира Розанова щодо того, що Христова любов «скляна», холодна та мертва, не здатна подолати розрив між людьми, адже «Христовий Ерос пов'язаний зі статтю, цим першоджерелом всякого розриву й усякого єднання. Христовий Ерос не безстатевий і не безтілесний, не «імпотентно-моральний», як висловлюється Володимир Соловйов, він перетворює плоть і пересилує стать, утверджуючи її надприродно» [1, с. 45]. Проте незаперечним залишається той факт, що люди не готові прийняти цю нову плоть любові, оскільки родова статева любов і «безплотний» аскетизм сильно вкоренились у колективній людській свідомості. Індивідуалізація потребує перемоги людиною безликих природних

інстинктів, і людина готова бути переможцем, але не готова перемагати.

На думку філософа, людина не тільки не готова ще до прийняття, а й до розуміння містерії Христового Ероса – Божественного Ероса, який утілений у людстві, є джерелом всякої любові та божественним зв'язком між усіма живими, розірваними, усамітненими та самотніми частинками цього світу. Злиття в Боголюдському тілі, єднання якраз і здійснюється завдяки цьому божественному зв'язку. «Християнська братська любов не є безлике почуття в душі альтруїзму XIX століття, а також радісний потяг, як і закоханість, вона більш за все наближається до любові шлюбної, у ній є і плотська сторона, так як повинна вона з'єднати людство в єдине тіло» [1, с. 69]. Це індивідуальний потяг другого рівня, певний перехід від єднання двох до єднання всіх.

Цікавим і своєрідним є трактування природи Ісуса Христа в Миколи Бердяєва, яке опирається на його ідею андрогінності. Франц Баадер у своєму відомому творі «Сорок тез релігійної еротики» говорить про Ісуса Христа як про промінь Божої любові, що перейшов у момент падіння людини в Софію – Божу премудрість, та в першообразі людини став людиною духу. Акцент потрібно зробити на першообразі людини, який, згідно з Ф. Баадером, андрогінний. У контексті андрогінної ідеї варто зауважити, що на формування Миколи Бердяєва як мислителя філософії любові здійснив великий вплив Франц Баадер, а тому очевидним стає момент трактування андрогінної природи Христа й Миколою Бердяєвим. «Христос на хресті звільнив наш цнотливий образ від чоловіка та жінки й у божественній любові обігрів його своєю небесною кров'ю» [3, с. 95]. Христос відновив у людині андрогінний образ і повернув йому діву Софію.

Християнство для Миколи Бердяєва, як і для Франца Баадера, є розкриттям боголюдської любові. Людину рятує, перетворює її природу не лише любов до Бога, а і її любов до людини. Відтак сама любов до ближнього, до рідних, любов до рослин чи тварин, до всього, що є Божим творінням, уся «справа людської любові» входить у шлях людського спасіння. У своїй статті «Спасіння і творчість» Микола Бердяєв говорить про те, що мертва байдужість до людини й природи, до всього живого в ім'я самоспасіння є відразливим виявом релігійного егоїзму, є висушуванням людської природи. Християнська любов, духовна та містична любов, у якій душа перетворюється в дух, – любов жива, боголюдська. «Інколи зустрічається чернечо-аскетична недобррозичливість до людей і світу, охолодження серця, омертвіння до всього живого і творчого є вирожденням християнства, занепадом у християнстві» [4, с. 170]. Підміна заповіді Божої, у якій говориться про любов до ближнього й усього живого, дана самим Христом, заповіддю

зовнішньої покірності, що охолоджує всяку любов, і є вирожденням християнства, про яке говорить Микола Бердяєв. Християнство для нього – це передусім одкровення любові та свободи, одкровення любові у свободі. «Людина покликана бути творцем і співучасником у ділі Божого творіння» [4, с. 171]. Філософ висловлює думку, що є Божий поклик, звернений до людини, на який людина повинна вільно, у свободі своїй відповісти, адже Богу потрібна людина, яка є вільною, люблячою і спрможною творити.

Розкриття християнської любові потребує творчого акту. Така любов закликає до єднання не «від світу цього», а до єднання всіх у християнській спільноті, до єднання всіх у вільному Духові, а не в необхідній природі. «У весвітній, уселюдській християнській любові має бути той самий творчий порив в інший світ, те саме бачення людського обличчя всякого брата по духу в Богові, що в найвищій степені є в любові еротичній» [3, с. 147]. У християнській любові, «не скляній», є відблиск небесної еротики, є направлення на все людство й на весь світ енергії статі. Любов статєва пересилує гріховний розпад чоловічого та жіночого в з'єднанні двох. Любов християнська пересилує гріховний розпад усіх істот світу, усіх частин світу в з'єднанні всіх. Християнську любов протягом довгих і різних столітніх переплетінь історії намагались перетворити, за словами філософа любові, у пристосування до цього світу. Любов мислилась як засіб, утрачаючи смисл феномена, метафізичної єдності, одкровення. «Справжня християнська любов уважається в християнському світі гординою надто запаморочливого сходження» [3, с. 148].

У своїй концепції любові Микола Олександрович Бердяєв, будучи філософом любові, який продовжує тягнути червону нитку любові від Платона, обирає шлях Ероса – божественної любові. Щоправда, потрібно зробити одне важливе уточнення, а саме: Ерос Бердяєва та Ерос Платона – два різні Ероси. Ерос Платона є любов'ю до ідеї, краси, не пізнає неповторної особистості й не утверджує її, у чому й полягає його граничність. Ерос Бердяєва пов'язаний із ставленням особистості до особистості. Та в кінці свого життя він приходив до думки, що необхідний синтез любові-Ероса із любов'ю-жалістю. У своїй роботі «Про рабство і свободу людини» він зазначає: «Якщо любов-Ерос не поєднується з любов'ю-жалістю, то її результати бувають болючі. В Еросі самому по собі є жорстокість, він повинен примирятись жалістю, *caritas*» [2, с. 178]. Щоправда, цей синтез у своїй творчості філософ лише намітив і не втілював. І знову в бердяєвському контексті впливає категорія Франца Баадера – «примирення». Виникає з необхідності, оскільки без примирення жалістю жорстокість Ероса стає руйнівною, спалюючи індивідуальність: метафора любові-сонця, як ще визначав Ерос – релігійний

мислитель, вступає в дію. Примирення не «склеює тріщини» любові як у Баадера, зміцнюючи її, а зменшує потужність Ероса, зміцнюючи особистість.

Любов-Ерос – любов, яка сходить. Любов-жалість, “*caritas*” – любов, яка заходить. Така любов бачить іншого в зануренні у світову темряву, у стражданні. Любов каритативна нічого не потребує для себе, вона дає іншим. Не можна всіх любити, якщо не вживати це слово у смислі любові-каритас, адже любов – це вибір і не можна змусити людину любити. Але “*caritas*”, як жалість та милосердя, можлива до всіх людей і не пов’язана з вибором. «У той час, як любов-Ерос потребує взаємності, любов-милосердя взаємності не вимагає й у цьому її багатство» [2, с. 181]. І справжня еротична любов включає в себе любов-жалість, оскільки без милосердя вона набуває демонічного характеру. Християнська любов є любов’ю агапе.

Третій тип любові розкриває відчуття особистості кожної істоти й любовну повагу до потенції образу Божого, звернення до кожної людини як до цілі в собі, а не до засобу. Ця любов відкриває неповторну особистість, образ і подобу Божу в людині: як у тому, хто любить, так і в тому, кого люблять, бо сила любові творить індивідуальність обох. Зразу ж наводиться аналогія не тільки із кантівським імперативом, а й із благоговінням перед життям Альберта Швейцера, комунікативним зв’язком «Я-Ти» Мартіна Бубера чи навіть із іспанським мислителем Міґелем де Унамуно. Людське людині не є чужим, а тому не випадковим є збіг ідеї поваги до іншого в різних філософських концепціях філософів, які належали різним століттям, були представниками різних філософських напрямів. Безперечно, не можна любити всіх людей, опускаючи відмінності, ідентифікацію, але, люблячи Бога, людина любить у ньому весь світ, кожну людину, природу, кожну травинку, бачить у всьому слід Божий і вищий смисл.

Микола Бердяєв висловлює думку, що останній суд належить тільки Богу й людина не може не лише засуджувати, а й судити жодну живу істоту, яка є творінням Божим. Людина має любити потенцію спасіння. Тільки в любові досягається безсмертя, і тільки в любові до Бога світ перетворюється: те, що було для нас потворним, стає прекрасним. «З обличчя цього світу спаде проказа від сили любові» [1, с. 71]. Любов відкриває перед людиною «двері» містичного вчування у Всесвіт, повірює людину в таємницю. Саме з Еросом пов’язане всяке творче перетворення життя. «Індивідуальна статевая любов є здійснення вічного індивідуального образу в Богові, досягнення повноти для кожної половини, але і всяка інша любов (не родовий, правда, інстинкт) є прозріння в цей індивідуальний образ» [1, с. 72]. Любов до Бога є творчим станом духу, у ній є пересилення будь-якої пригніченості, визволення, позитивне розкриття духовної людини. Любов до Бога є метою, а тому вона є позитивною. Любов

до Бога є творчим перетворенням людської природи, а разом із тим любов до Бога є також любов’ю до духовної висоти, до божественного в житті. «Ерос божественного є духовний підйом, духовне зростання, перемога творчого стану духу над станом пригніченості» [4, с. 169].

Повне відчуття любові, найвище втілення Ероса у світовому житті можливе, згідно з концепцією Миколи Бердяєва, лише в теократії: у царстві Божому й на землі, так як і на небі. Царство Боже і є царством любові, де кожна світова частинка пов’язана між собою містично-вільним потягом. Таїнство шлюбної любові, яке відбувається не лише між двома половинами, визначеними Богом, а й між усіма частинками світу, які еднаються в тіло Боголюдини, здійснюється в містичній Церкві Христовій. Філософ любові Микола Бердяєв висловлює думку, що лише в теократії може з’явитись нова плоть любові, надприродна плоть. Відтак статі потребує релігійного освячення, адже тільки релігійно можна перемогти демонізм статі, що руйнує особистість, демонічний еротизм, який підтримує обмежений аскетизм історичного християнства. Тільки релігійно можна перетворити природу, звільнити від родової необхідності й родових інстинктів, які підтримувались християнською традицією, проти якої критично виступав Микола Бердяєв. Із містичної глибини природи людської повинна вирости любов, з’єднавшись із релігійною свідомістю, і виявляти приховано в глибині Церкви.

Коли рід буде переможеним, а разом із ним і безособистісна сім’я індивідуальною містичною любов’ю, переможеною буде статі, розрив, то через містичне й духовне злиття та проникнення в індивідуальний образ утвердимо індивідуальність безсмертною любов’ю – основою з’єднання світу в Богові. «Теократія і є закінчене здійснення любові всіх індивідуальностей, кінцеве визволення від безособистісної влади природи, останнє святкування Афродіти небесної» [3, с. 73].

Микола Бердяєв релігійну тематику любові порушує в кожній роботі, де досліджує феномен любові. Бог є всеосяжна любов, пізнавши яку, людина відчуває особистість кожної істоти, радісно зливається з усім живим у Боголюдському тілі. Виявом релігійної любові є і християнська любов, яка є духовною та містичною, живою й боголюдською. Християнство для Миколи Бердяєва – це насамперед одкровення свободи та любові, яке потребує творчого акту від людини. Чуючи Божий поклик, людина має стати творцем себе у своїй свободі, відчуваючи творчий порив в «інший світ». Байдужість до всього живого і творчого веде християнство до його омертвіння. А відтак висловлювання Василя Розанова, що християнський Ерос є холодним і «скляним», матиме силу на основі реальної відповідності. Чуттєвість, яку дає Середньовіччя через культ Мадонни, а відповідно, і ніжна любов, зу-

мовлена ним, буде втраченою для християнства, як і саме християнство – для людини: родове, природно-безособистіне зруйнує особистість, як зауважує Микола Бердяєв. Людина обов'язково має пам'ятати, що Христова любов – це передусім відчуття особистості, містичне проникнення в особистість іншого. На жаль, не тільки сучасна людина Миколи Бердяєву, а й людина вже ХХІ ст. ще не готова прийняти і зрозуміти Христовий Ерос, який є джерелом всякої любові. Здається, людина сьогодення не може прийняти і зрозуміти й саму себе, що вказує на неможливість набуття нею своєї андрогінної природи, на неможливість осягнення нею своєї досконалої індивідуальності. Людина, залишаючись осторонь себе, залишається й осторонь Бога. Безумовно, такий висновок доволі полемічний, принаймні для світської, байдужої в питаннях віри і трансценденції людини. Водночас такий висновок є достатньо органічний для української духовної традиції, у межах якої екзистенція народу значною мірою постає екзистенцією в любові до Бога.

Отже, любов, як бачимо, набуває різних «екзистенційних відтінків», які ведуть до такого основного висновку: любов, яка не знає Бога, не знає й себе. Людина, яка не пізнала істинної любові – любові до Бога, не здатна досягнути своєї цілісності, завершити шлях до самої себе. В екзистенційній філософії, особливо в ХХ ст., що зазнало метафізичного жаху, Бог набуває особливого значення: людина відчуває велику потребу в ньому. В основі цієї потреби лежить принцип любові Франца Баадера: якщо людина відає себе Богові, то Бог обов'язково відає її Себе. Відтак любов є шляхом не лише до себе, до своєї досконалої індивідуальності, а й до свого спасіння.

Література

1. Бердяев Н. Метафизика пола и любви / М. Бердяев // Эрос и личность: Философия пола и любви. – СПб. : Азбука-Аттикус, 2012. – С. 24–76.
2. Бердяев Н. О рабстве и свободе человека / М. Бердяев // Эрос и личность: Философия пола и любви. – СПб. : Азбука-Аттикус, 2012. – С. 173–198.
3. Бердяев Н. Смысл творчества / М. Бердяев // Эрос и личность: Философия пола и любви. – СПб. : Азбука-Аттикус, 2012. – С. 86–151.
4. Бердяев Н. Спасение и творчество / М. Бердяев // Эрос и личность: Философия пола и любви. – СПб. : Азбука-Аттикус, 2012. – С. 168–173.
5. Мень А. Николай Александрович Бердяев / А Мень [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vehi.net/men/berdyayev.html>.
6. Попова О. Н.А. Бердяев и Ж.-П. Сартр: два полюса экзистенциальной философии / О. Попов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2010/1/Popova/>.

Анотація

Ковальчук Ю. В. Любов до Бога як творчий шлях особистості у філософії любові Миколи Бердяєва. – Стаття.

У статті здійснено філософський аналіз концепції любові релігійного мислителя ХХ ст., екзистенціаліста

Миколи Бердяєва. У контексті любовної проблеми досліджується критика філософом «аскетичних квіток чернецтва», суперечність індивідуального та родового начал, полярність статей і досягнення істинної містичної статі – андрогіна, як образу Божого. Розглядається зміст поняття «любов» через призму творчості, свободи, особистості. Здійснюється дослідження розрізнення філософом любові-Ероса й любові-жалості, культу вічної жіночності й культу Діви Марії, унаслідок обґрунтування християнського полум'я любові – агапе. Стаття присвячена розкриттю ідеї Миколи Бердяєва, згідно з якою любов мислиться не як засіб, а як феномен, метафізична єдність, одкровення особистості до особистості небесного порядку – Богу.

Ключові слова: любов, андрогін, творчість, особистість, християнство.

Аннотация

Ковальчук Ю. В. Любовь к Богу как творческий путь личности в философии любви Николая Бердяева. – Статья.

В статье осуществляется философский анализ концепции любви религиозного мыслителя XX века, экзистенциалиста Николая Бердяева. В контексте любовной проблемы исследуется критика философом «аскетических цветов монашества», противоречие индивидуального и родового начал, полярность полов и достижение истинного мистического пола – андрогина, как образа Божьего. Рассматривается содержание понятия «любовь» через призму творчества, свободы, личности. Осуществляется исследование различия философом любви-Эроса и любви-жалости, культура вечной женственности и культура Девы Марии, в результате обоснования христианского пламени любви – агапе. Статья посвящена раскрытию идеи Николая Бердяева, согласно которой любовь мыслится не как средство, а как феномен, метафизическое единство, откровения личности к личности небесного порядка – Богу.

Ключевые слова: любовь, андрогин, творчество, личность, христианство.

Summary

Kovalchuk J. V. Love for God as the creative way of the person in Mykola Berdyayev's philosophy of love – Article.

In the article, a philosophical analysis of 20th century religious thinker, existentialist Mykola Berdyayev's concept of love is presented.

In the context of the question of love, the article researches the critique of the philosopher on the «ascetic flowers of monastic life,» the antagonism between individual and generative sources, the polarity of the genders, and the achievement of the essential mystical gender, that of the androgyne, as image of God. The meaning of the concept of «love» through the prism of creativity, freedom, and personhood is examined. The distinction between Eros and sympathetic love, and between the cult of the eternal feminine and the cult of the Virgin Mary as seen from the perspective of the Christian fire of love – agape by the philosopher of love is researched. The article is dedicated to the examination of Mykola Berdyayev's idea, according to which love is regarded not as a method, but as a phenomenon, a metaphysical unity, the revelation of the person to the Person of the heavenly order, God.

Key words: love, androgyne, creativity, person, Christianity.